

Actualisatie van de EU- gebiedsinformatieformulieren van drie vogelrichtlijngebieden

Adviesnummer:	<u>INBO.A.4064</u>
Auteur(s):	Desiré Paelinckx, Koen Devos & Glenn Vermeersch
Contact:	Lieve Vriens (lieve.vriens@inbo.be)
Geadresseerden:	Agentschap Natuur & Bos T.a.v. Thomas Defoort Havenlaan 88 bus 75 1000 Brussel Thomas.defoort@vlaanderen.be
Cc:	Agentschap Natuur & Bos Joris Janssens (joris.janssens@vlaanderen.be)

Dr. Maurice Hoffmann
Administrateur-generaal wnd.

Aanleiding

Op grond van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn is een samenhangend Europees netwerk van beschermde gebieden aangeduid: het Natura 2000-netwerk. In de zogenaamde speciale beschermingszones (SBZ's) van dit netwerk geldt een doelgerichte bescherming van alle wilde vogels en hun belangrijkste leefgebieden enerzijds en van zeldzame en bijzondere habitattypen met bijhorende soorten, anderzijds. Er zijn dus zowel vogelrichtlijngebieden als habitatrichtlijngebieden afgebakend in uitvoering van de Europese richtlijnen. Tevens zijn er natuurdoelen vastgelegd om de Europees beschermde soorten en habitats in een gunstige 'staat van instandhouding' te houden of te brengen.

Voor de vogelrichtlijngebieden die overlappen met habitatrichtlijngebieden zijn deze doelen vastgelegd in de aanwijzingsbesluiten van 2014 (BVR 23.04.2014¹). Voor zowel die vogelrichtlijngebieden als voor alle habitatrichtlijngebieden zijn in 2015 de gebiedsinformatieformulieren geactualiseerd en overgemaakt aan de EU (Louette *et al.* 2015). Inmiddels zijn er nieuwe aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor twee vogelrichtlijngebieden:

- BE2300222 De Kuifeend en Blokkersdijk, partim De Kuifeend (BVR 08.09.2017²);
- BE2217310 Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer (BVR 03.10.2017³).

Voor BE2217310 dateert het huidige gebiedsinformatieformulier nog van 1988, voor BE2300222 is er in 2015 een gedeeltelijke actualisatie geweest. Omdat het wetgevend kader voor deze speciale beschermingszones gewijzigd is, is Vlaanderen verplicht de nieuwe informatie te verwerken in de EU databank van de gebiedsinformatieformulieren voor de Natura 2000-gebieden.

Voor BE2500831 IJzer- en Handzamevallei is er nog geen nieuw aanwijzingsbesluit. Gezien ook voor dit gebied het gebiedsinformatieformulier nog dateert van 1988 en de soortenlijst ervan niet meer overeenstemt met bijvoorbeeld de Natura 2000 webpagina over het gebied (www.natura2000.vlaanderen.be/gebied/ijzervallei) wensen we ook dit formulier te actualiseren. Daartoe hanteren we het ontwerprapport van de S-IHD IJzervallei (Agentschap Natuur en Bos, 2017) en Devos (2019).

Doel

Via dit advies willen we de actualisatie van de EU-gebiedsinformatieformulieren voor de drie bovenvermelde vogelrichtlijngebieden publiek maken. Dit gebeurt in tabelvorm (zie bijlage 1) met uitleg via notities in de cellen of in extra kolommen. In onderstaande toelichting geven we extra duiding. Voor meer informatie over de methodologie en de achtergronden verwijzen we naar Louette *et al.* (2015). Bijlagen 2, 3 en 4 van dit advies bevatten een uittreksel uit de geactualiseerde databank van de drie vogelrichtlijngebieden.

---

¹ BVR 23.04.2014. Aanwijzing met toepassing van de Habitatrichtlijn van de speciale beschermingszones van de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten. Belgisch Staatsblad 15/10/2014 en 04/04/2016.

² BVR 08.09.2017 houdende definitieve vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszone 'BE2300222 De Kuifeend en Blokkersdijk' deelgebied 'De Kuifeend'.

³ BVR 10.03.2017 houdende definitieve vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszone 'BE2217310 Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer'.

Toelichting

Het format van het EU gebiedsinformatieformulier, en dus de in te voeren data, is bepaald via een uitvoeringsbesluit van de commissie (Europese Commissie 2011). Bijlage 1 bundelt de verzamelde informatie om de formulieren in de databank in te vullen. Bijlage 2, 3 en 4 zijn geëxporteerd uit de geactualiseerde databank.

1 Richtlijnsoorten

De informatie vervat in het EU gebiedsinformatieformulier is voor de commissie de basis om het beleid van de lidstaat inzake instandhouding, passende beoordeling, ... op te volgen en te beoordelen. De commissie kan erop terugvallen in geval van discussies en (juridische) geschillen of kan op basis ervan een positief beleid voeren, bijvoorbeeld in het kader van Life +, ... Het is essentieel dat de informatie vervat in dit formulier overeenstemt met het geldende juridische kader van de lidstaat. De echte basis voor het instandhoudingsbeleid blijft het juridische en beleidskader van de lidstaat zelf. Voor Vlaanderen zijn dat de aanwijzingsbesluiten.

Het aanwijzingsbesluit bepaalt dus welke soorten moeten opgenomen worden in het EU gebiedsinformatieformulier. In de huidige versie van de EC datamanager wordt onderscheid gemaakt tussen 'Richtlijnsoorten' en 'Overige soorten'. De 'Richtlijnsoorten' zijn de soorten waarvoor SBZ's aangewezen zijn in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Voor vogelrichtlijngebieden betreft het in eerste instantie de Bijlage I vogelrichtlijnsoorten en de aangewezen doortrekkende of overwinterende vogelsoorten.

Daarenboven worden voor vogelrichtlijngebieden ook de Bijlage II habitatrichtlijnsoorten opgenomen in het tabblad 'Richtlijnsoorten', omdat het tevens Bijlage IV habitatrichtlijnsoorten betreft⁴, waarvoor in de aanwijzingsbesluiten doelen zijn vermeld. Concreet betreft het platte schijfhoren en kamsalamander, beide Bijlage II habitatrichtlijnsoorten, voor de SBZ IJzervallei.

Voor de 'Richtlijnsoorten' moet ook ecologische informatie opgegeven worden (Bijlage 1 van dit advies, tabblad 'Richtlijnsoorten').

Opmerkingen bij enkele van de opgenomen soorten

- Voor de SBZ De Kuifeend en Blokkersdijk was in 1986 **bergeend** aangemeld als overwinteraar. Deze soort is niet opgenomen bij deze actualisatie van het EU gebiedsinformatieformulier; immers:
  - o voor het deelgebied De Kuifeend is de soort niet aangewezen (BVR 08.09.2017); in het BVR 23.04.2014⁵ betreffende het gehele Sigma-gebied is de soort wel opgenomen in het aanwijzingsbesluit;
  - o de soort overwintert weliswaar in grote aantallen in het Sigma-gebied maar de grootste aantallen ervan pleisteren buiten de SBZ De Kuifeend en Blokkersdijk.

---

⁴ Voor bijlage II HR soorten worden SBZ-H afgebakend. Bijlage IV soorten zijn overal beschermd en daarom worden ervoor doelen in SBZ (en dus ook in SBZ-V) opgenomen. Bijlage IV soorten worden in het Tabblad 'Overige soorten' opgenomen. Maar sommige soorten staan zowel op de Bijlage II als IV, en Bijlage II soorten moeten databankmatig ingevoerd worden in het Tabblad 'Richtlijnsoorten'.

⁵ BVR 23.04.2014. Aanwijzing met toepassing van de Habitatrichtlijn van de speciale beschermingszones 'BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent', en tot definitieve vaststelling voor die zone en voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszones 'BE2301235 Durme en Middenloop van de Schelde' en het onderdeel Blokkersdijk van de speciale beschermingszone 'BE2300222 De Kuifeend en Blokkersdijk' van de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten

- **Grutto** werd opgenomen in het EU gebiedsinformatieformulier voor de SBZ IJzervallei omwille van concentraties tijdens de trek, hoewel die soort niet is aangewezen; immers:
  - o de 1% norm voor internationaal belang wordt regelmatig overschreden; het betreft tevens het grootste deel (80 à 90%) van de populatie die door België trekt;
  - o uit Rapport 37. SBZ-V BE2500831 IJzervallei (Agentschap voor Natuur en Bos, 2017) blijkt dat de soort niet aangewezen is omdat er geen gewestelijke instandhoudingsdoel voor gesteld is; nu de soort regelmatig die internationale 1% norm haalt zou het logisch zijn om wel doelen op te maken.

Leeswijzer bij de bijlage 1, tabblad 'Richtlijnsoorten'

De kolommen in licht grijze tekst betreft hulp-informatie die niet in de EU databank kan ingevoerd worden, met name:

- data over de totale Belgische populatie⁶, ontleend aan de rapportage 2019 over de landelijke populatie status en trend (<https://nature-art12.eionet.europa.eu/article12/report?period=3&country=BE>) nodig voor het berekenen van het aandeel van de populatie in de SBZ ten opzichte van de landelijke populatie (§ 1.2);
- een kolom die weergeeft of de vogelsoort al dan niet was opgenomen bij de eerste aanmelding van de SBZ in 1986.

De betekenis van de codes in de cellen van de tabbladen is als notitie aan de cellen van de hoofding toegevoegd.

Indien een lidstaat wenst dat de aanwezigheid van een soort en/of haar ecologische informatie niet gepubliceerd mag worden, dient dit in de kolom met hoofding 'S Sensitive Information' aangeduid. Voor de hier behandelde SBZ-soortcombinaties is dit nergens het geval.

1.1 Populaties in de drie vogelrichtlijngebieden

Een vroeger aangemelde en inmiddels aangewezen soort die niet meer aanwezig is (met populatie 0 dus) wordt expliciet aangekruist in de kolom 'NP niet meer aanwezig'. De notitie bij de betreffende cellen vermeldt het aantal paren bij aanmelding in 1986. Het betreft:

- roerdomp in de SBZ De Kuifeend en Blokkersdijk;
- grauwe kiekendief en ortolaan in de SBZ Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer.

Let wel: deze notatie slaat niet op soorten die voorheen niet aanwezig waren, maar wel aangewezen zijn omdat hun vestiging als regelmatige broedvogel verwacht wordt. Dit is het geval voor kleine zilverreiger in de SBZ De Kuifeend en Blokkersdijk.

Het type populatie maakt onderscheid tussen een voortplantende (code 'r', *reproducing*), of overwinterende (code 'w', *wintering*) populatie en een concentratie tijdens de trek (code 'c').

Voor de populatiegrootte wordt een minimale en maximale waarde opgegeven, samenhangend met jaarlijkse fluctuaties in aantal paren (voor de broedpopulatie) of individuen (voor de overwinterende of doortrekkende populatie). De herkomst van de data hiertoe verschillen per SBZ, zoals blijkt uit de § 1.1.1 en 1.1.2.

De EU vraagt naar de kwaliteit van de populatie-data.

- Voor de meeste SBZ-soortcombinaties is de datakwaliteit 'G goed';

---

⁶ Het betreft de gemiddelde minimum en maximum aantal broedparen voor de periode 2013 - 2018, en voor de overwinterende vogels het vijfjarig gemiddelde van de winters 2013-2014 tot 2017-2018

- Soms betreft het een extrapolatie op basis van onvolledige data (M matig); het betreft een schatting met een boven- en ondergrens; in de cellen met de populatieaantallen wordt via notities waar mogelijk duiding gegeven;
- Waterrietzanger trekt 's nachts op een onopvallende wijze door, wat impliceert dat de opgegeven aantallen (SBZ IJzervallei) ongetwijfeld een onderschatting zijn (code 'P' ruwe schatting); de weergegeven aantallen slaan op via ringwerk vastgestelde exemplaren.
- Blauwe kiekendief wordt in de SBZ Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer elke winter waargenomen, maar een schatting van de doortrekkende populatie is niet voorhanden (DD *data deficient*).

1.1.1 Databronnen populaties SBZ De Kuifeend en Blokkersdijk en SBZ IJzervallei

Voor beide vogelrichtlijngebieden zijn recente en voor de meeste soorten robuuste data voorhanden. De EU vraagt steeds om de best beschikbare informatie te benutten.

De broedvogelgegevens hebben betrekking op:

- voor de IJzervallei: de periode 2016-2020 (met een minimum, maximum en een gemiddelde over die periode van vijf jaar);
- voor De Kuifeend en Blokkersdijk: de periode 2013-2018.

Voor de wintergasten werd telkens het wintermaximum van de laatste vijf winters (2015/16 tot en met 2019/20) berekend. In de kolommen wordt telkens het hoogste wintermaximum (maximumpopulatie) en laagste wintermaximum (minimumpopulatie) uit die periode weergegeven. Ter informatie wordt waar mogelijk ook het gemiddelde van de vijf wintermaxima (kolom 'gemid') gegeven, maar deze data kunnen niet in de EU-databank ingevoerd worden.

Als er te weinig jaarlijkse gegevens waren, zoals voor de IJzervallei bij blauwe kiekendief en de meeuwen, werd geen gemiddelde berekend, omdat het dan om een populatieschatting gaat met een boven- en ondergrens.

Voor platte schijfhoren en kamsalamander (SBZ IJzervallei) zijn de data van de 2019 rapportage⁷ van de staat van instandhouding aan de EC benut (De Knijf *et al.*, 2019 en Speybroeck & De Knijf, 2019). Bij platte schijfhoren gaat het over het aantal met de SBZ-H overlappende 10x10 km² verspreidingshokken van het EC-grid. Voor kamsalamander betreft het een overlappend 1x1 km² UTM hok.

1.1.2 Databronnen populaties SBZ Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer

De meest recente en meest volledige data zijn verwerkt in het aanwijzingsbesluit (BVR 03.10.2017). De populatiedata van de vogelsoorten zijn daaraan ontleend. Extra duiding via notities in de cellen komen uit het S-IHD rapport van de betreffende SBZ (Agentschap Natuur en Bos 2013).

Voor grutto en wulp slaan de populatiedata op de periode 2014-2018. De populatie van grutto is daarbij van het maximum (2014) naar het minimum gezakt. In 2020 restte slechts één broedpaar. De minimumpopulatie voor knoflookpad heeft betrekking op 2018, maar is onvolledig omdat slechts één poel van ten minste 2 gekende geïnventariseerd werd.

⁷ Dataset met referentiecode INBODATAVR-181, waarnemingen afkomstig van Waarnemingen.be, de website voor natuurinformatie van Natuurpunt en Stichting Natuurinformatie.

1.2 Belang van het gebied voor de 'Richtlijnsoorten'

De zogenaamde 'algemene beoordeling' geeft het belang van het gebied voor een soort aan. De beoordeling gebeurt op basis van:

- het aandeel van de populatie in de SBZ t.o.v. de totale Belgische populatie;
- de behoudsstatus;
- het isolement.

Deze variabelen worden in onderstaande paragrafen besproken. De data ter zake zijn te vinden in de bijlage 1 van dit advies, tabblad 'Richtlijnsoorten'.

1.2.1 Aandeel van de populatie in de SBZ t.o.v. de totale Belgische populatie

Het populatie-aandeel (percentage 'p') van de soort in de SBZ ten opzichte van de totale Belgische populatie wordt in klassen ingedeeld:

- A: $100\% \geq p > 15\%$,
- B: $15\% \geq p > 2\%$,
- C: $2\% \geq p > 0\%$;
- D: populatie 'verwaarloosbaar'; deze categorie wordt gebruikt:
  - o als een soort in een gebied slechts zelden wordt waargenomen, bijvoorbeeld alleen als dwaalgast;
  - o voor niet meer aanwezige, maar wel aangewezen soorten;
  - o voor nog niet aanwezige, maar wel aangewezen soorten;
  - o voor soorten waarvan de actuele populatie (nagenoeg) onbekend is (kolom met hoofding 'populatie kwaliteit gegevens' = 'P gering' en 'DD data deficient').

Bij de klasse D is het onmogelijk de andere beoordelingsvelden te bepalen; die blijven dan ook leeg.

Voor de betreffende SBZ's vallen onderstaande populaties onder klasse A (zie bijlage 1, tabblad 'Richtlijnsoorten'):

- SBZ De Kuifeend en Blokkersdijk: overwinterende populaties slobend;
- SBZ IJzervallei:
  - o steltkluut als broedvogel;
  - o voor de overwintelaars: pijlstaart, slobend, wintertaling, smient, kolgans, rietgans, grote zilverreiger, kemphaan, kleine zwaan, goudplevier, kokmeeuw en stormmeeuw;
  - o voor een concentratiepopulatie tijdens de trek: grutto.

Het is eerder uitzonderlijk dat het populatie-aandeel van een soort in een SBZ hoger dan 15% (A) bedraagt. De IJzervallei scoort op dit vlak dus heel hoog.

1.2.2 Behoudsstatus

De behoudsstatus integreert de toestand van het leefgebied (rekening houdend met oppervlakte en kwaliteit) met de herstelmogelijkheden van dat leefgebied. Dit leidt tot volgende classificatie:

- A uitstekend: leefgebied volkomen gaaf (weinig of geen herstel nodig);
- B goed: leefgebied goed OF leefgebied matig én herstel relatief gemakkelijk;
- C verminderd: leefgebied gedeeltelijk aangetast OF leefgebied matig én herstel vergt buitensporige inspanningen.

Een behoudsstatus 'A uitstekend' is momenteel zeer uitzonderlijk omdat:

- er nauwelijks of geen volkomen gave leefgebieden op vlak van zowel oppervlakte als kwaliteit in Vlaanderen aanwezig zijn;
- de in de instandhoudingsdoelstellingen (IHD's) opgenomen maatregelen niet alle tegelijk kunnen uitgevoerd worden, en eens uitgevoerd, het vaak een hele poos duurt alvorens het leefgebied optimaal is.

Anderzijds maakt net het vastleggen van de IHD dat, ook al is de oppervlakte en/of de kwaliteit heden 'matig' dat herstel vaak als 'relatief gemakkelijk' kan beschouwd worden omdat de maatregelen al voorzien zijn, en vaak al (deels) in uitvoering. Veel SBZ-soortcombinaties krijgen dan ook behoudsstatus 'B goed' als score.

Herstel is evenwel niet 'relatief gemakkelijk' wanneer bijvoorbeeld:

- er bij droge winters te weinig overstromingsgebied is, of de overstroming onvoldoende lang duurt; dit is in de IJzervallei voor een aantal overwinterende watervogels, met name kempfaan, pijlstaart, wintertaling en grutto een probleem;
- voor broedvogels met hoge eisen aan het leefgebied en waarvoor er (eventueel ook historisch) weinig geschikt broedgebied is (bv. ijsvogel in IJzervallei en De Kuifeend en Blokkersdijk; porseleinhoen en kwartelkoning in de IJzervallei).

Voor soorten die nu geen populatie (meer) hebben in Vlaanderen zal dat herstel vaak ook hoge inspanningen vereisen. Voor deze soorten wordt de behoudsstatus (en de algemene beoordeling) niet ingevuld wegens populatie 'D verwaarloosbaar' (zie § 1.2.1).

1.2.3 Isolement

Het criterium isolement wordt door de EC gehanteerd *'als een manier om bij benadering zowel de kwetsbaarheid van de beschouwde populatie als de bijdrage van die populatie aan de genetische diversiteit van de soort te bepalen'* (Europese Commissie, 2011). *'Sterk vereenvoudigend kan men stellen dat hoe meer een populatie is geïsoleerd (ten opzichte van het natuurlijke verspreidingsgebied van de soort), hoe belangrijker haar bijdrage is tot de genetische diversiteit van die soort. Daarom is het wenselijk de term isolement voldoende ruim te interpreteren, waarbij zowel aan strikte endemen en ondersoorten/variëteiten/rassen als aan deelpopulaties van een metapopulatie moet worden gedacht'*.

Het criterium wordt beoordeeld als:

- A: (vrijwel) geheel geïsoleerde populatie;
- B: niet-geïsoleerde populatie aan de rand van het areaal;
- C: niet-geïsoleerde, door de rest van het areaal omsloten populatie.

Voor alle in deze SBZ aanwezige vogels geldt, mede wegens hun hoge mobiliteitsgraad, de klasse C.

Dit criterium mag niet verward worden met het feit dat voor (te) kleine populaties 'verbondenheid' net essentieel is voor een duurzaam voortbestaan. In de Vlaamse context wordt het criterium conform de EC-definitie bijvoorbeeld gehanteerd in het streven naar het gebruik van autochtone zaadbronnen bij het beheer van meer natuurlijke loofhoutbossen.

1.2.4 Algemene beoordeling

De algemene beoordeling van de betekenis van het gebied voor de instandhouding van de betrokken soort houdt ook rekening met andere kenmerken van het gebied, los van de criteria populatie en behoudsstatus, of isolement.

Deze kenmerken kunnen van soort tot soort verschillen. Het gaat onder meer over:

- de menselijke activiteiten in en om het gebied die de behoudsstatus van de soort kunnen beïnvloeden, de aard van het grondbeheer;
- de juridische bescherming van het gebied;
- de ecologische relaties tussen de verschillende habitattypen en soorten (EU 2011).

De algemene beoordeling mag een expertenoordeel zijn, met als klassen:

- A: uiterst waardevol,
- B: waardevol,
- C: beduidend.

De beoordeling van de SBZ–soortcombinaties voor deze drie vogelrichtlijngebieden is in overeenstemming gebracht met het belang zoals dit eerder toegekend is bij de overige vogelrichtlijngebieden voor de betreffende soort (Louette *et al.* 2015). Tabel 1 geeft de wijze van integratie weer.

Tabel 1. Algemene beoordeling van de SBZ per vogelsoort op basis van de beoordeling van de populatie en behoudsstatus (zie bijlage 1, tabblad ‘Richtlijnsoorten’).

Populatie	Behouds-status	Algemene beoordeling	Duiding
		A	altijd A wanneer de 1% norm voor internationaal belang (regelmatig) overschreden wordt; de SBZ is dan immers internationaal belangrijk voor de betreffende doortrekkende en/of overwinterende soort
A	A of B	A	populatie A is uitzonderlijk
A	C	B	ondanks de uitzonderlijke A status voor populatie zijn er essentiële en moeilijk te herstellen problemen met het leefgebied (a) (tenzij 1% norm internationaal belang, dan A)
B	B	B	(tenzij 1% norm internationaal belang, dan A)
B	C	B of C	geval per geval te evalueren en geduid in de cellen van de tabel (b)
C	B	B of C	eindoordeel B wanneer de populatiegrootte zich dicht bij de 2% bevindt (c), in andere gevallen eindoordeel C.
C	C	C	

- (a) Concreet voor de hier beschouwde SBZ–soortcombinaties het tekort aan (voldoende lang) overstromde zones in droge winters.
- (b) Samenvattend heeft het onderscheid tussen eindscore B of C te maken met de moeilijkheidsgraad om de behoudsstatus naar een B niveau te krijgen, en de afstand van de populatie tot de A-status.
- (c) Omwille van reproduceerbaarheid is de populatiegrens op 1% gesteld (min. en max. populatie $\geq$ 1% leidt tot eindoordeel B, $<$ 1% tot C); indien de populatie sterke schommelingen vertoont (max. boven 1%, min. (veel) lager dan 1%) wordt rekening gehouden met de afstand tot die 1% in relatie tot de voorziene maatregelen ter verbetering van het leefgebied en dus met de kansen tot uitbreiding van de populatie, evenals met de absolute populatiegrootte en de onregelmatigheid daarvan (vergelijk bv. de notities bij de cellen van woudaap in SBZ ‘Bocholt, ...’ met deze van blauwborst in SBZ De Kuifeend–Blokkeerdijk of kleine rietgans in SBZ IJzervallei).

2 Overige soorten

Facultatief mag de lidstaat ook informatie aanleveren over andere soorten dan de in § 1 behandelde ‘Richtlijnsoorten’, en dat eveneens in een door de commissie bepaald format. Hierbij is bij de actualisatie in 2015 (Louette *et al.* 2015) beslist dit te beperken tot de soorten waarvoor doelen geformuleerd zijn in de aanwijzingsbesluiten. Bijlage 1, tabblad ‘Overige soorten’ geeft deze informatie voor de drie betreffende vogelrichtlijngebieden.

Voor deze soorten is geen bepaling van het belang van het gebied nodig. De op te geven informatie is dus beperkter dan voor de ‘Richtlijnsoorten’ (zie § 1). Naast de soortengroep, naam en door de commissie vastgelegde soortcode betreft het:

- of de indicatie of de aanwezigheid en gegevens van de soort gevoelig is voor publicatie; dit is niet zo bij deze drie speciale beschermingszones;

- 'niet meer aanwezige soort': soort aangemeld in 1986 en nog steeds aangewezen, maar niet meer aanwezig; dit is evenmin hier van toepassing;
- informatie over de populatiegrootte in de SBZ; de databank vereist dat er numerieke data over de minimum- en maximumpopulatie ingevuld worden; die aantallen zijn niet altijd gekend; we lichten toe wat er dan ingevuld is in de databank:
  - o voor de SBZ Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer:
    - voor grutto en wulp zijn er wel goede populatiedata gekend;
    - knoflookpad is zeker aanwezig (er worden jaarlijks legsels waargenomen); de soort is er zeldzaam (R rare); in een voor de soort belangrijke poel is de populatie in 2018 bepaald en dat aantal is als minimum (12) ingevuld; de maximumpopulatie is met zekerheid groter;
  - o voor de SBZ IJzervallei: de betreffende soorten (poelkikker, gewone baardvleermuis, franjestaart, gewone grootoorvleermuis) zijn op 'aanwezig' (P present) gezet; de populatiegrootte is geformuleerd als het aantal in de met de SBZ-H overlappende 10x10 km² verspreidingshokken van het EC-grid zoals gerapporteerd in 2019 aan de EC (Speybroeck & De Knijf, 2019 en Gyselings *et al.*, 2019);
- de motivatie van de opname van de soort:
  - o de opgenomen amfibieën en vleermuizen betreffen alle Bijlage IV Habitatrichtlijnsoorten⁸; noteer dat de aanwezigheid van deze soorten in de betreffende SBZ bepalend is voor het verspreidingsareaal van deze soorten in de Belgische Atlantische regio;
  - o grutto en wulp zijn doelsoorten voor herstel van leefgebied in de SBZ Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer; de voorbije decennia is daar veel leefgebied verloren gegaan.

3 Beschrijving van het gebied

3.1 Algemene kenmerken van het gebied a.d.h.v. bodembedekkingsklassen

De commissie vraagt een 'globale karakterisering' van de SBZ gebruikmakend van oppervlakteaandelen van vooraf gedefinieerde bodembedekkingsklassen ('*Habitat class*'). Deze informatie is bepaald op basis van de BWK-Habitatkaart versie 2020 (De Saeger *et al.* 2020).

De data staan in bijlage 1, onder tabblad 'Globale karakterisering SBZ'.

In een vrij tekstveld wordt gevraagd naar een korte aanvullende typering van het gebied aan de hand van bv. landschappelijke kenmerken:

- SBZ De Kuifeend en Blokkersdijk: *'This SPA comprises two sites, separated by the river Schelde: De Kuifeend, an area of freshwater pools and reed beds, and Blokkersdijk, a shallow freshwater lake surrounded by reed- and willow-marshes. N08 stands mostly for willow and pioneer thickets, N09 for pioneer or rough vegetation on artificially raised soils, N23 concerns railways, marshalling yards and storage areas.'*
- SBZ Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer: *'Area with extensive arable land, meadows, alluvial wet woodland and wetlands. Sharp decline in habitat area and quality during the last decades. N08 stands for heath and thorn, pioneer and willow tickets, N09 mostly for dry grassland, but also for pioneer and rough vegetation.'*

⁸ Omdat platte schijffloren en kamsalamander tevens Bijlage II soorten van de Habitatrichtlijn zijn, moeten ze opgenomen worden in het tabblad 'Richtlijnsoorten' (zie § 1).

- SBZ IJzervallei; *'A large area of flat and annually (in winter) inundated hay-meadows and grasslands along the IJzer and Handzame rivers. The site includes the Blankaart, a shallow freshwater lake with extensive reed beds and willow marshes. NO8 concerns willow and thorn thickets.'*

3.2 Kwaliteit en belang

In een vrij tekstveld wordt kort de kwaliteit en het belang van het gebied voor het behalen van de instandhoudingsdoelen besproken. Als een gebied van internationaal belang is wegens internationaal belangrijke populaties watervogels, wordt dit hier vermeld.

Betekenis afkortingen: SAC = special area of conservation = habitatrichtlijngebied; SPA = special protected area = vogelrichtlijngebied.

- SBZ De Kuifeend en Blokkersdijk: *'The surface of this SPA is relatively small, but is in line with the extensive SAC of the Scheldt estuary and is close to the SPA of the Antwerp port area. The whole of the SPA and SAC is an internationally important wintering site for water birds, and is important for breeding reed bed species and staging and wintering ducks and grebes. Spatula clypeata and Mareca strepera regularly achieve internationally important wintering numbers in the SPA De Kuifeend and Blokkersdijk.'* (het betreft slobeend en krakeend).
- SBZ Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer: *'The transition from poor heathland to more nutrient-rich pastures, together with small-scale and woody edged arable land, made this area very species-rich when classified as SPA in 1988. But species such as Lyrurus tetrrix, Anthus campestris, and Emberiza hortulana have disappeared, and e.g. Limosa limosa is about to become locally extinct, due to the loss of habitat, mainly as result of agricultural intensification. Nevertheless, the SPA remains particularly valuable due to its open, not urbanized character and its location between the SAC's 'Kamp van Beverlo' and 'Schietveld van Houthalen-Helchteren'. Provided that certain zones can be redesigned, the chances for the designated species increase again significantly. The SPA determines the outer limit of the range of Pelobates fuscus'* (het betreft korhoen, duinpieper, ortolaan, grutto en knoflookpad).
- SBZ IJzervallei: *'This is an internationally important area for migrating and wintering waders and waterfowl, especially wintering Anser albifrons albifrons, Larus ridibundus, Larus canus, Limosa limosa and Mareca penelope. The site is also important for breeding meadow birds. A large part of the SPA is also protected by the RAMSAR convention. The SPA determines the outer limit of the range of the species listed in the section 'Other Species.'* (het betreft kolgans, kokmeeuw, stormmeeuw, grutto, smient).

3.3 Drukken, bedreigingen en maatregelen

Van belang zijn alle factoren (zowel menselijke activiteiten als natuurlijke processen) die de instandhouding en het beheer van het gebied in gunstige of ongunstige zin kunnen beïnvloeden. Deze 'drukken, bedreigingen en maatregelen' dienen vertaald naar de door de commissie vooraf bepaalde codes. Tevens dient hun mate van impact (hoog, matig, laag) bepaald, met aanduiding of ze 'in', 'buiten' of 'zowel in als buiten' de SBZ impact hebben.

Merk op dat de commissie voor 'maatregelen' dezelfde lijst van codes hanteert als voor 'drukken en bedreigingen'. Hierdoor zijn de mogelijkheden voor 'maatregelen' zeer beperkt. Er is wel de mogelijkheid deze generieke 'maatregelen-codes' te duiden in een vrij tekstveld, zoals verder weergegeven.

In onderstaande paragrafen wordt per SBZ de relatie gelegd tussen drukken en bedreigingen enerzijds, en maatregelen anderzijds. Dit gebeurde op basis van de informatie in de

aanwijzingsbesluiten, het ondersteunende S-IHD-rapport en eventueel aanvullende literatuur. Die kennis is dan toegewezen aan de meest toepasselijke EU code.

Voor het overeenstemmende belang en de duiding van de ruimtelijke impact (in of buiten of beiden) verwijzen we naar bijlage 1, tabblad 'drukken, bedreigingen en maatregelen'.

3.3.1 SBZ De Kuifeend en Blokkersdijk

Bron: BVR 08.09.2017⁹ met aanvullingen uit het BVR 23.04.2014¹⁰ (voor deelgebied Blokkersdijk) en Benoy (2019).

Drukken en bedreigingen	Activiteiten en maatregelen met positieve impact
	<i>Prioritaire inspanningen BVR</i>
t.g.v. het industrieel- en transportgebruik is ook het voorbije decennium leefgebied in de omgeving verdwenen E02 Industrial or commercial areas (H)	realisatie van het inrichtingsconcept uit de Plan-MER, incl. verwerving en inrichting is essentieel, maar niet te plaatsen in de verplicht te benutten EU-lijst = onderdeel van J Natural System modifications (H)
onvoldoende kwaliteit van het leefgebied voor een aantal soorten J03.01 ecosystem modifications: reduction or loss of specific habitat features (H)	verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied, o.a. wetland-ontwikkeling van open water en moeraskernen t.b.v. vogelsoorten van riet, plas en oever. De graslanden moeten zoveel mogelijk als natte graslanden opgevat worden in evenwicht met rietontwikkeling = onderdeel van J Natural System modifications (H)
lokaal te droge zones J02 human induced changes in hydraulic conditions (H) M01 Climate change: changes in abiotic conditions (M) ^(a)	geschikt hydrologisch beheer voor tot doel gestelde leefgebieden, d.w.z. aangepast waterpeilbeheer = onderdeel van J Natural System modifications (H)
<i>Bij diverse soorten is er tevens verder sprake van:</i>	
onvoldoende goede waterkwaliteit H01 Pollution to surface waters (M)	herstel van voldoende goede waterkwaliteit' vervat in J Natural System modifications (H)
menselijke verstoring van foerageer- en slaappleaatsen G01 Outdoor sports and leisure activities, recreational activities (M)	beperken van menselijke verstoring: te vatten via J Natural System modifications (H)
	behoud en ontwikkelen van bosjes / struweel als broedgebied (specifiek voor soorten als kleine zilverreiger) B02 Forest and Plantation management & use (M)

- (a) Uit het opvolgen van peillatten en -buizen blijkt dat in De Kuifeend bv. de grondwaterstand recent dramatisch gedaald is (Benoy 2019). Vooral sinds 2017 vallen heel wat ondiepe plassen, sloten, grachten en natte graslanden geregeld droog, met negatieve gevolgen voor waadvogels zoals Kievit en wulp.

⁹ BVR 08.09.2017 houdende definitieve vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszone 'BE2300222 De Kuifeend en Blokkersdijk' deelgebied 'De Kuifeend'.

¹⁰ BVR 23.04.2014. Aanwijzing met toepassing van de Habitatrichtlijn van de speciale beschermingszones 'BE2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent', en tot definitieve vaststelling voor die zone en voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszones 'BE2301235 Durme en Middenloop van de Schelde' en het onderdeel Blokkersdijk van de speciale beschermingszone 'BE2300222 De Kuifeend en Blokkersdijk' van de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten

Duiding instandhoudingsmaatregelen (veld 6.3 van het formulier; facultatief)

In het vrije tekstveld worden de opgelegde codes bij 'Activiteiten en maatregelen met positieve impact' toegelicht.

J Natural System modifications stands for: 1) maintaining grasslands and other open habitat, including development of wetland, open water and swamp core areas for reed, lake and bank bird species; 2) restoring/improving the hydrological regime (suitable water level management); 3) restoration of good water quality of surface waters.

B02 Forest and Plantation management & use stands for: restoring/improving forest habitats to maintain and enlarge breeding habitat for e.g. *Egretta garzetta*; this measure is limited in space, as maintaining the openness of the area is essential.

Additional conservation measures are: 1) realization of the approved nature development plan, including acquisition; 2) reduction of disturbances due to recreational activities.

3.3.2 SBZ Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer

Bron: BVR 03.10.2017¹¹ en mondelinge mededelingen ANB in verband met recente instandhoudingsmaatregelen (zoals inzet van beheerovereenkomsten)

Drukken en bedreigingen	Activiteiten en maatregelen met positieve impact
	<i>Prioritaire inspanningen BVR</i>
sterke afname van geschikt leefgebied voor een aantal soorten t.g.v. intensivering van de landbouw (omzetting naar monoculturen, intensieve (grond)bewerking, ...); verlies van natte graslanden in de weidevogelgebieden, en verlies van natuurlijke graslanden in het kleinschalig landbouwgebied door omzetting naar maisakker of raaigrasland.	behoud en herstel van het leefgebied van knoflookpad ^(a) , wespendif ^(b) en ortolaan ^(c) ; minimaal behoud van de oppervlakte natuurelementen (regionaal belangrijke biotopen, kleine landschapselementen, historisch permanente graslanden, moerassen, open water ...) als leefgebied voor verschillende soorten; vermijden van bosuitbreiding in de vallei voor soorten van waterrijke milieus. Dit alles impliceert inrichting in delen van de SBZ J Natural System modifications (H) B02 Forest and Plantation management & use (bv. voor wespendif en boomleeuwerik, M).
A02 modification of cultivation practices (ook buiten SBZ) (H) J03.01 ecosystem modifications: reduction or loss of specific habitat features (H)	behoud en herstel van het leefgebied voor het verhogen van de vogelrijkdom: afsluiten van beheerovereenkomsten 'weidevogels' en 'perceelsrandbeheer'. De beheerovereenkomst 'wisselteelt' wordt ingezet als mogelijk geschikte broedlocatie voor grauwe kiekendief ^(d) . A02 modification of cultivation practices (ook buiten de SBZ) (H)
verstoring door tegeleide vliegtuigen, ULM en paramotoren; bij diverse soorten wordt ook andere rustverstoring vermeld. G01 Outdoor sports and leisure activities, recreational activities (M)	behoud en herstel van het leefgebied van grauwe kiekendief: terugdringen van verstoring; vermijden van verstoring is ook bij veel andere soorten vermeld. De huidige EC-lijst laat enkel toe G01 te herhalen, wat verwarrend zou zijn.
gebruik van bestrijdingsmiddelen op perceelsranden met verlies van de nodige gevarieerde zaadvoorraden A07 use of biocides, hormones and chemicals (M)	behoud en herstel van het leefgebied van ortolaan en grauwe kiekendief: het terugdringen van gebruik van bestrijdingsmiddelen in perceelsranden De huidige EC-lijst laat enkel toe A07 te herhalen, wat verwarrend zou zijn.

¹¹ BVR 03.10.2017 houdende definitieve vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszone 'BE2217310 Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer'.

<i>Bij diverse soorten is er tevens verder sprake van:</i>	
verdroging door drainage, verdiepte grachten en waterlopen, grondwaterwinning voor beregening (met toename ervan door klimaatverandering) J02 Human induced changes in hydraulic conditions (M)	hoog waterpeil tijdens het broedseizoen vervat in J Natural System modifications
onvoldoende goede waterkwaliteit oppervlaktewateren (o.a. door overschrijdingen van de stikstofnorm in het grondwater, dat uiteindelijk ook in de waterlopen terecht komt) H01 Pollution to surface waters (limnic, terrestrial, marine & brackish) (M)	voldoende helder water en goede waterkwaliteit (ijsvogel, woudaap) vervat in J Natural System modifications

Onderstaande maatregelen in functie van de verbetering van het leefgebied moeten worden genomen.

- Omvorming van delen van landbouwpercelen naar landduinen, heiden, zandige akkers in functie van knoflookpad.
- Het behoud en het kwalitatieve herstel van de leefgebieden zoals droge of vochtige bossen (eiken-berkenbos, elzenbroekbos, wilgenbroekbos of dennenaanplant), heide, schrale graslanden, (matig) voedselrijke permanente graslanden en de kwaliteitsvolle open ruimte met hoge basis-natuurkwaliteit over een voldoende grote oppervlakte (min. 1500 ha/broedpaar) in functie van wespendif.
- Behoud en herstel van kleinschalig akkerlandschap (met graangewassen, hakvruchten) op hogere zandgronden met een hoge dichtheid aan houtkanten en bomenrijen (eik) in functie van ortolaan en alle akkervogels van het kleinschalige landschap.
- Voldoende oppervlakte extensief beheerde akkerranden in het aanpalende agrarisch gebied via de aanleg van gemengde duo- of trio-stroken rond de aanwezige akkerpercelen, door aangepaste akkerteelten (o.a. wisselbraak) en het behoud en herstel van voedselrijke graslanden in functie van grauwe kiekendief en zijn prooisorten.

Duiding instandhoudingsmaatregelen (veld 6.3 van het formulier; facultatief)

In het vrije tekstveld worden de opgelegde codes bij 'Activiteiten en maatregelen met positieve impact' toegelicht.

<p>J Natural System modifications stands for: 1) conservation and restoration of the habitat of the target species (e.g. permanent grasslands, swamps, open water, small landscape elements, ...); 2) restoring / improving the hydrological regime (zones with high water levels during the breeding season); 3) restoration of good water quality of surface waters (sufficient surface of clear water of good water quality).</p> <p>B02 Forest and Plantation management & use stands for: 1) restoring / improving (open) forest habitats to maintain and enlarge breeding habitat for e.g. <i>Pernis apivorus</i>, <i>Dryocopus martius</i> and <i>Lullula arborea</i>; 2) maintain / restore open landscape of valley areas.</p> <p>A02 modification of cultivation practices stands for: 1) restoring / improving the habitat of e.g. <i>Circus pygargus</i>, <i>C. cyaneus</i>, <i>Emberiza hortulana</i> (large area of extensively managed field edges, e.g. mixed duo or trio strips around the existing field parcels), crop rotation and set-aside; 2) preservation and restoration of nutrient-rich grasslands in the SPA and its surroundings (e.g. by using management agreements with farmers).</p> <p>Additional conservation measures are: 1) reduction of disturbances due to recreational activities and specifically for wintering prey birds of the use of remote-controlled aircraft, micro light aircraft and paramotors in core areas for these species; 2) reducing the use of pesticides in field margins.</p>

3.3.3 SBZ IJzervallei

Bron: ontwerprapport van de S-IHD IJzervallei (Agentschap Natuur en Bos, 2017) en Devos (2019).

Drukken en bedreigingen	Activiteiten en maatregelen met positieve impact
	<i>Prioritaire inspanningen ontwerp rapport IJzervallei</i>
onvoldoende kwaliteit van het leefgebied voor een aantal soorten J03.01 ecosystem modifications: reduction or loss of specific habitat features (H)	realisatie kerngebieden kwalitatief goed ontwikkelde en laat gemaaide graslanden, en open heel natte rietmoerassen; graslanden met veel plas-dras ^(a) J Natural System modifications (H)
menselijke verstoring van foerageer- en slaapplaatsen ^(b) G01 Outdoor sports and leisure activities, recreational activities (H)	het opstellen van een duidelijk toegankelijkheidsplan -in combinatie met gepaste inrichtingsmaatregelen en voldoende handhaving- zijn noodzakelijk om de verstoringgraad terug te dringen; daarbij moet voldoende aandacht gaan naar het vrijwaren van voldoende grote verstoringsvrije gebieden (> 100 ha) ^(b) J Natural System modifications (H)
een aantal wijzigingen aan het systeem t.b.v. landbouw (verdroging door lager zomerpeilen; versnelde afvoer van overtollig regenwater in winter) beperken het aanbod aan gunstige hydrologisch omstandigheden ^(c) J02 human induced changes in hydraulic conditions (H)	herstel waterrijkdom en overstromingskarakter van het gebied J Natural System modifications (H)
suboptimaal broedhabitat met risico op negatieve impact van predatie K03.04 predation (M)	onderzoek naar de noodzaak tot (tijdelijke) maatregelen om predatie te beperken in functie van het verhogen van het broedsucces van grondbroeders (Roerdomp en Bruine kiekendief) F03.02.04 predator control (M)
<i>Bij diverse soorten is er tevens verder sprake van:</i>	
onvoldoende goede waterkwaliteit; vooral hoge nitraatgehalten in oppervlaktewater; ook inspoeling van nutriënten uit hoger gelegen akkers (al dan niet buiten SBZ); frequent hoge concentraties aan gewasbeschermingsmiddelen; lozing huishoudelijk afvalwater H01 Pollution to surface waters (H) (H01.05 diffuse pollution to surface waters due to agricultural activities; H01.08 due to household sewage and waste waters) A07 use of biocides, hormones and chemicals (M)	verbeteren waterkwaliteit ^(d) vervat in J Natural System modifications (H) De huidige EC-lijst laat enkel toe A07 te herhalen, wat verwarrend zou zijn
J03.02 anthropogenic reduction of habitat connectivity (M)	verbetering en uitbreiding van potentieel jachtgebied door het voorzien van kleine landschapselementen op de vallei-rand, bij voorkeur aansluitend bij bestaande bosjes en parkgebieden voor de tot doel gestelde populaties vleermuizen vervat in J Natural System modifications (H)
	bescherming van / maatregelen in belangrijke pleister- en broedplaatsen buiten de huidige grenzen van het VRL-gebied vervat in J Natural System modifications (H)

(a) Inclusief ondiepe plassen met open, slijkige oevers in combinatie met schaars begroeide terreinen,

- ... Behoud van uitgestrekte open landschappen.
- (b) Bij de overwinterende / doortrekkende vogels is er weinig gewinning ten aanzien van menselijke aanwezigheid (net omdat het 's winters een stiltegebied is) waardoor er grote verstoringafstanden worden vastgesteld. Sommige recreanten begeven zich waar dat mogelijk is ver van wegen en hoofdreken. De impact van één persoon die op een bepaald moment op een verkeerde plaats komt kan erg groot zijn. Diverse vormen van individueel uitgeoefende zachte recreatie buiten de aangeduide paden of openbare wegen (wandelaars, loslopende honden, natuurfotografen, vogelkijkers, ...), laag overvliegende luchtvaarttoestellen (paramotor, luchtballon, helikopter,...) of off-road verkeer (MTB, quads, ruiters, individuele moto- en autocross). Tijdens grote overstromingen is er soms verstoring door waterrecreatie (kano, kajak, bootjes,...). Slechts in een beperkt aantal zones zijn alle percelen in eigendom van het ANB of NP en kunnen rustzones er effectief afgeschermd worden zonder mogelijke hinder voor private eigenaars/gebruikers.
  - (c) Hoge winterpeilen en winterse overstromingen, en vooral het aanbod aan ondiep overstroomd grasland zijn essentieel. Daarnaast zijn de zomerpeilen momenteel te laag om kwalitatief goede broedhabitats voor een aantal kritische (moeras)broedvogels te bieden.
  - (d) Soorten als woudaapje en ijsvogel hebben nood aan helder viswater, terwijl ondergedoken waterplantenvegetaties - samen met de geassocieerde invertebratenfauna - een belangrijke voedselbron vormen voor tal van andere watervogelsoorten.

Duiding instandhoudingsmaatregelen (veld 6.3 van het formulier; facultatief)

In het vrije tekstveld worden de opgelegde codes bij 'Activiteiten en maatregelen met positieve impact' toegelicht.

J Natural System modifications of field 4.3 stands for: 1) realization of core areas with high-quality, well-developed grasslands that have been mown late (sufficiently long inundated), and open, very wet reed marshes; 2) drawing up a clear accessibility plan in combination with appropriate design measures and sufficient enforcement are necessary to reduce the degree of disturbance (safeguarding sufficiently large disturbance-free areas > 100 ha); 3) restoring / improving the hydrological regime (suitable water level management); 4) restoration of good water quality of surface waters; 5) improvement and expansion of potential bat hunting areas by providing small landscape elements on the valley edge, preferably adjacent to existing groves and park areas.

F03.02.04 predator control stands for: investigation of the need for (temporary) predator control in function of increasing the breeding success of ground breeders (e.g. bittern and marsh harrier).

Additional conservation measures are: 1) realization of the approved nature development plan, including acquisition; 2) reducing the use of pesticides; 3) protection of / measures in important plaster and breeding areas outside the current boundaries of the SPA.

4 Beheer van het gebied

Het tabblad 'overige gebiedsinfo' van bijlage 1 bevat de verplicht aan te leveren informatie over het beheer van het gebied:

- naam en contact van de instantie(s) verantwoordelijk voor het beheer;
- of er al dan niet een specifiek en geactualiseerd beheerplan voor het gebied bestaat, en zo niet, of een dergelijk plan wordt voorbereid.

Standaard staat vermeld: 'nee, maar in voorbereiding'. De vraag staat immers voor een specifiek en geactualiseerd beheerplan voor het gebied, met URL-link naar dat plan. Beheerplannen zijn krachtens de richtlijn weliswaar niet vereist, maar de commissie vindt deze informatie bijzonder nuttig om een beter inzicht te verkrijgen in de instrumenten die de lidstaten gebruiken om hun netwerk te beheren en om, zo nodig, specifieke informatie te traceren.

Conclusie

Dit advies en bijlage 1 geven de informatie en achtergronden om het EU gebiedsinformatieformulier in te vullen voor drie speciale beschermingszones.

Het is eerder uitzonderlijk dat een speciale beschermingszone een groot aandeel (meer dan 15%) van de Belgische populatie huisvest. Vooral de IJzervallei scoort hoog op dit vlak en dit vooral voor overwinterende watervogels en meeuwen (pijlstaart, slobbeend, wintertaling, smient, kolgans, rietgans, grote zilverreiger, kempfaan, kleine zwaan, goudplevier, kokmeeuw en stormmeeuw), maar ook voor een broedvogel (steltkluut) en als concentratie tijdens de trek (grutto). In de SBZ De Kuifeend en Bloklersdijk betreft het overwinterende populaties van slobbeend. Hierdoor zijn deze speciale beschermingszones uiterst waardevol voor de meeste van deze soorten.

De SBZ Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer is veel van zijn oorspronkelijk belang als speciale beschermingszone voor vogels verloren omwille van het intensieve landbouwgebruik. Hierdoor is de biodiversiteit er sterk achteruit gegaan sinds de aanwijzing als vogelrichtlijngebied in 1988. Niettemin blijft deze speciale beschermingszone bijzonder waardevol omwille van het open, onbebouwde karakter en het feit dat het samen met de militaire domeinen Kamp van Beverlo en Schietveld van Houthalen-Helchteren een groot aaneengesloten geheel vormt. Als bepaalde deelzones (Siberië, brongebied Zwarte Beek, samenvloeiingsgebied Bollisserbeek en Dommel) heringericht worden, verhogen de kansen voor de inmiddels aangewezen soorten.

Dit neemt niet weg dat er in alle drie de vogelrichtlijngebieden nog belangrijke verbeteropgaven liggen. Deze zijn vervat in de aanwijzingsbesluiten (voor de IJzervallei in het ontwerp S-IHD rapport). Zo is er bijvoorbeeld in de IJzervallei op vlak van het leefgebied een probleem voor o.a. kempfaan, pijlstaart en wintertaling: in droge winters is de oppervlakte overstroomd gebied te klein.

Voor het realiseren van een regionaal gunstig toestand van soorten hoeven niet alle speciale beschermingszones voor alle aangewezen soorten 'A uiterst waardevol' te halen. Het behoud van de huidige A status van een soort heeft wel de hoogste prioriteit, omdat de SBZ voor die soort een grote bijdrage levert aan de regionale toestand van die soort.

Elke speciale beschermingszone bevat soorten waarvoor de SBZ heden als belang de laagste categorie 'C beduidend' krijgt. Op zich heeft dit geen negatieve betekenis, maar als dit samenhangt met een behoudsstatus 'C verminderd' (matige kwaliteit van het leefgebied met grote inspanning voor herstel of (deels) gedegradeerd leefgebied) dan zijn hiertoe zeker extra inspanningen aan te raden.

Referenties

- Agentschap Natuur en Bos (2013). Instandhoudingsdoelstellingen voor speciale beschermingszones. Rapport 35. BE2217310 Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer. – Agentschap voor Natuur en Bos, Brussel, 174 pp.
- Agentschap Natuur en Bos (2017). Instandhoudingsdoelstellingen voor speciale beschermingszones. Rapport 37. SBZ-V BE2500831 IJzervallei. – Agentschap voor Natuur en Bos, Brussel, 222 pp.
- Benoy L. (2019). Vogelrichtlijngebied in de kijker. De Kuifeend. - *Natuur.oriolus* 85 (4): 103-121.
- De Knijf G., Maes D., Packet J. & Thomaes A. (2019). Staat van instandhouding (status en trends) van de soorten van de Habitatrichtlijn. Deelrapport insecten en mollusken - rapportageperiode 2013-2018. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2019 (8). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
DOI: doi.org/10.21436/inbor.16089417
- De Saeger S., Guelinckx R., Oosterlynck P., De Bruyn A., Debusschere K., Dhaluin P., Erens R., Hendrickx P., Hendrix R., Hennebel D., Jacobs I., Kumpen M., Opdebeek J., Spanhove T., Tamsyn W., Van Oost F., Van Dam G., Van Hove M., Wils C. & Paelinckx D. (red.) (2020). Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart, uitgave 2020. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2000 (35). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. DOI: doi.org/10.21436/inbor.18840851
- Devos K. (2019). Vogelrichtlijn in de kijker. De IJzervallei. - *Natuur.oriolus* 85 (1): 1 - 20.
- Europese Commissie (2011). Uitvoeringsbesluit van de commissie van 11 juli 2011 betreffende een gebiedsinformatieformulier voor Natura 2000-gebieden. - *Publicatieblad van de Europese Unie* L 198: 39 - 70.
- Gyselings R., Herr C., De Bruyn L. & De Knijf G. (2019). Staat van instandhouding (status en trends) van de soorten van de Habitatrichtlijn, deelrapport vleermuizen (rapportageperiode 2013-2018). Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2019 (19). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
DOI: doi.org/10.21436/inbor.16141531
- Louette G., De Knijf G., Anselin A., Devos K., Vermeersch G., Pollet M., Van Hove M. & Paelinckx D. (2015). Actualisatie van de Europese standaardgegevensformulieren voor Vlaanderen in uitvoering van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn. - Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.R.2015. 7125262. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. 35 pp + bijlagen.
- Speybroeck J. & De Knijf G. (2019). Staat van instandhouding (status en trends) van de soorten van de Habitatrichtlijn. Deelrapport amfibieën en reptielen – rapportageperiode 2013-2018. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2019 (12). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
DOI: doi.org/10.21436/inbor.16089660

Bijlage 1: Data voor het invullen van de EU-databank

Bestand in Excel-formaat: INBO.A.4064_bijlage1

Bijlage 2: Uittreksel uit de geactualiseerde databank voor BE2300222 De Kuifeend en Blokkersdijk

Geëxporteerd bestand in pdf-formaat: INBO.A.4064_bijlage2_BE2300222_Kuifeend en Blokkersdijk

Bijlage 3: Uittreksel uit de geactualiseerde databank voor BE2217310 Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer

Geëxporteerd bestand in pdf-formaat: INBO.A.4064_bijlage3_ BE2217310_Bocholt

Bijlage 4: Uittreksel uit de geactualiseerde databank voor BE2500831 IJzer- en Handzamevallei

Geëxporteerd bestand in pdf-formaat: INBO.A.4064_bijlage4_ BE2500831_IJzervallei